

Projektas *DigitalPreservationEurope*: bendradarbiavimo tobulinimas skaitmeninio išsaugojimo srityje

Jūratė Kuprienė

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų instituto doktorantė

Vilnius University,
Faculty of Communication
Doctoral student at the Institute of Library and Information Science
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius
Tel. (+370 5) 210 24 26
El. paštas: jurate.kupriene@sintagma.lt

Marija Prokopčik

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Bibliotekininkystės ir informacijos mokslų instituto docentė, daktarė
Europos Tarybos informacijos biuro direktorė

Vilnius University,
Institute of Library and Information Science,
Assoc. Prof.
Information Office
of Council of Europe, Director
Gedimino pr. 51, Vilnius
Tel. (+370 5) 239 86 07,
El. paštas: m.prokopcik@lnb.lt
<http://www.etib.lt>

Straipsnyje pristatomo Skaitmeninio išsaugojimo Europoje (DPE) projekto tikslas – skatinti Europoje vykdomų nacionalinių skaitmeninio projektų ir iniciatyvų bendradarbiavimą ir sinergizmą. Medžiagos skaitmeninio ir jos skaitmeniniu formatu išsaugojimo uždavinys yra pernešyti didelį ir sudėtingą, kad jį galėtų savarankiškai spręsti atskiros institucijos ar net sektoriai. Su sprendimų, kurių reikėtų skaitmeninei informacijai išsaugoti ir nuolatinei prieigai prie jos užtikrinti, paieškos problema susiduria valstybės sektorius, verslo įstaigos ir net privatūs asmenys. Būtinai bendri nacionalinio ir tarptautinio masto veiksmai, kuriuos inicijuoja, koordinuoja ir pristato suinteresuotoms organizacijoms ir visuomenei kompetentingų institucijų konsorciams, asociacijoms, tinklams ir kitokios struktūros. Tai leistų tinkamai atspindėti ir tenkinti įvairių partnerių – kultūros, mokslo, švietimo, verslo institucijų poreikius. DPE vykdomas siekiant gerinti šiuo metu vykdomų skaitmeninės medžiagos išsaugojimo darbų koordinavimą, kooperavimąsi ir sklaidą.

Skaitmeninimas – svarbi priemonė visų rūšių informacijos gerinimo priemone. Dažnai tai vienintelis būdas užtikrinti, kad tokia medžiaga išliktų ateities kartoms. Skaitmeninimas padeda tobulinti informacijos valdymą, atveria naujas mokslinių tyrimų galimybes.

Europos Komisijos rekomendacijoje dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninio, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos (2006/585/EB) pabrėžiama, kad reikėtų skatinti bibliotekas, archyvus ir muziejus skaitmeninti daugiau medžiagos. „Jei me-

džiaga bus prieinama internete, visos Europos piliečiai ją galės naudoti laisvalaikiui, mokslui ir darbui“ (Europos Komisijos, 2006). Iš čia kyla poreikis koordinuoti, standartizuoti, teisiškai reglamentuoti skaitmeninio veiklą.

Šiuo metu Europos Sąjungos valstybės narės vykdo daug skaitmeninio iniciatyvų, tačiau ši veikla yra fragmentiška. Veiksmų skaitmeninio srityje derinimas padėtų darniau atrinkti medžiagą, taupyti lėšas ir išvengti veiklos dubliavimo. Koordinuoti veiksmai suteiktų saugumo institucijoms, kurios investuoja į skaitmeninio technologijas, organizuoja šios srities studijas ir mokymus.

Kita vertus, medžiagos skaitmeniniu formatu išsaugojimo uždavinys yra pernelyg didelis ir sudėtingas, kad jį galėtų savarankiškai spręsti atskiros institucijos ar net sektoriai. Su sprendimų, kurių reikėtų skaitmeninei informacijai išsaugoti ir nuolatinei prieigai prie jos užtikrinti, paieškos problema susiduria valstybės sektorius, verslo įstaigos ir net privatūs asmenys. Būtinai bendri nacionalinio ir tarptautinio masto veiksmai, kuriuos inicijuoja, koordinuoja ir pristato suinteresuotoms organizacijoms ir visuomenei kompetentingų institucijų konsorciumai, asociacijos, tinklai ir kitokios struktūros. Tai leistų tinkamai atspindėti ir tenkinti įvairių partnerių – kultūros, mokslo, švietimo, verslo institucijų poreikius.

2006 m. pavasarį Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultetas, atstovaujamas prof. A. Glosienės, drauge su septyniais partneriais ėmėsi įgyvendinti projektą *DigitalPreservationEurope* (toliau DPE), finansuojamą pagal ES 6BP Kultūros ir mokslo išteklių išsaugojimo ir prieigos (angl. *Access to and preservation of cultural and scientific resources*) programą. Projekto dalyviai, remdamiesi sėkmingais anksčiau vykusio projekto ERPANET (Erpanet, 2006) rezultatais, siekia susieti Europoje atliekamų mokslinių tyrinėjimų rezultatus, kul-

tūros ir viešojo administravimo institucijų, pramonės sektoriaus kompetencijas ir patirtį skaitmeninio išsaugojimo srityje.

Nyderlandų nacionalinės bibliotekos užsakyму ICABS¹ (About DPE, 2005) atliktas tyrimas parodė, kad bibliotekos netaiko vienodos strategijos siekdamas ilgalaikio išsaugojimo ir prieigos prie skaitmeninių objektų, kurie patenka į jų fondus. Teigiama, jog kai kurios bibliotekos netaiko iš esmės jokios strategijos, nors ir suvokia pavojus, kurie kyla dėl netinkamos skaitmeninės medžiagos priežiūros. Dažniausiai tokia padėtis rodo, kad stinga reikiamos informacijos, mokymų, specialistų pagalbos, reikia audito ir atestavimo paslaugų, nėra prieigos prie tyrinėjimų rezultatų. Tokį patį vaizdą atskleidžia nacionalinių ir vietų archyvų situacijos apžvalga.

DPE skatina Europoje vykdomų nacionalinių skaitmeninio projektų ir iniciatyvų bendradarbiavimą ir sinergizmą. DPE vykdomas iškilus poreikiui gerinti šiuo metu vykdomų skaitmeninės medžiagos išsaugojimo darbų koordinavimą, kooperavimąsi ir sklaidą.

DPE projekto partneriai dirba, kad:

- pakeltų skaitmeninio išsaugojimo prestižą, gerintų atliekamų darbų matomumą;
- plėtotų valstybių narių bendrų veiksmų galimybes, drauge didintų skaitmeninio išsaugojimo Europoje srities darbų vertę;
- pasinaudotų įvairių sektorių bendradarbiavimo teikiama pranašumais, sykiu mažintų darbų apimtį ir išvengtų dubliavimo;
- užtikrintų skaitmeninio standartų, kuriuos įmanoma audituoti ir sertifikuoti, atranką ir naudojimą;

---

¹ IFLA ir Nacionalinių bibliotekų direktorių konferencijos bibliografinių standartų rengimo aljansas (angl. *IFLA – CDNL Alliance for Bibliographic Standards – ICABS*)

- rengtų mokymo programas, kurios lengvintų ugdyti reikiamus įgūdžius;
- užtikrintų tinkamą tyrimų koordinavimą ir dalijimąsi patirtimi;
- rengtų tyrimų gaires ir organizuotų jų sklaidą;
- padėtų piliečiams ir specialistams suvokti, kokią svarbą vaidmenį jų gyvenime ir darbe atlieka skaitmeninis išsaugojimas.

Rengiant projektą buvo užsibrėžta siekti trijų pagrindinių tikslų:

1. Sukurti bazę, kuri užtikrintų nuoseklų ir iniciatyvų bendradarbiavimą, tarpusavio pagalbą, pasikeitimą patirtimi ir tyrinėjimo rezultatų bei patirties sklaidą skaitmeninių objektų išsaugojimo srityje.

Siekiant šio tikslo visų pirma reikia identifikuoti ir padėti suvokti su skaitmeninių objektų išsaugojimu bei apsauga susijusius šaltinius, kurie Europoje apima platų nacionalinės ir regioninės kultūrinės ir mokslinės paveldosaugos spektrą. Plati veiklos sfera neišvengiamai susijusi su įvairiose institucijose atliekamų tyrinėjimų dubliavimu ir todėl projekto dalyviai kelia tikslą jį mažinti ir / arba visiškai eliminuoti, savo ruožtu gerinant turimų žinių ir kompetencijų identifikavimą, atranką, sklaidą. Sėkmingo bendradarbiavimo laidas, kuris paskatintų bendrą požiūrį į skaitmeninio reikmes formavimą, yra mokslininkų ir praktikų interesų derinimas. Galiausiai akcentuojamas būtinumas plėtoti svarbiausių sričių skaitmeninio išsaugojimo tyrinėjimus ir rengti atitinkamus standartus ten, kur yra pastebėta daugiausia spragų arba identifikuotos didžiausios standartizavimo galimybės.

2. Plėsti išsaugojimo paslaugas ir jų įgyvendinimo bei apskaitos galimybes.

Šio tikslo įgyvendinimas susijęs su skaitmeninių saugyklų auditu ir atestacija. Atitinka-

mos Europinės struktūros parengimas būtų svarbus žingsnis plėtojant turinio valdymo ir pristatymo paslaugas ir steigiant saugyklų federaciją. Skaitmeninio paslaugų plėtrą skatintų informacinių technologijų kompanijų ir programinės įrangos kūrėjų pastangos atsižvelgti į priežiūros ir išsaugojimo poreikius, kuriant naujus programinius produktus. Taigi vienas projekto uždavinių yra atitinkamo „mąstymo“ skatinimas. Skaitmeninio išsaugojimo tyrinėjimus siekiama kreipti plačiai naudojamų produktų kūrimo linkme ir gerinti ryšius su pramonės sektoriumi.

3. Gerinti suvokimą, įgūdžius ir turimus išteklius.

Trečiajam tikslui įgyvendinti projekto dalyviai numato išnagrinėti svarbiausias problemas, kurios nubrėžtų esmines gaires, išryškintų metodus ir priemones, užtikrinančias išsaugojimo veiklą Europos viešajame ir privačiame sektoriuje. Prie projekto tikslų priskiriamas ir mokymo seminarų organizavimas. Tokie mokymai ne tik supažindintų dalyvius su geriausia praktika, jie leistų nustatyti tolesnio specialistų mokymo ir personalo kompetencijų plėtros poreikius.

DPE ypač akcentuojama koordinavimo darbų (angl. *Coordination action*) svarba. Bendri koordinuojami veiksmai turėtų užtikrinti veiksmingą ir prieinamą Europos kultūros ir mokslo sričių skaitmeninių išteklių apsaugą.

DPE turėtų sujungti mokslinių institucijų, atminties organizacijų, televizijos, kino, informacinių technologijų, pramogų industrijų pastangas kuriant efektyvias, daugiadisciplines žinių ir išteklių bendro naudojimo infrastruktūras. Todėl visų pirma siekiama bendradarbiauti su tarptautinėmis organizacijomis ir institucijomis: UNESCO, IFLA, PADI²,

² PADI (angl. *Preserving Access to Digital Information*). Australijos nacionalinės bibliotekos projektas. Prieiga per internetą: <http://www.nla.gov.au/padi/> [žiūrėta 2007 m. vasario 15 d.]

DPC³, DCC⁴ ir kitomis. Kita potenciali bendraminčių grupė – svarbiausių skaitmeninio tyrinėjimo projektų Europoje (NESTOR⁵, CASPAR⁶, PLANETS⁷) dalyviai. Jų įtraukimas į DPE veiklą būtų ypač svarbus kuriant bendrą skaitmeninio mokslinių tyrimų erdvę Europoje. Viena erdvė užtikrintų tinkamą tyrinėjimų rezultatų sklaidą, padėtų įveikti susiskaidymą ir formuoti bendrą požiūrį į skaitmeninį išsaugojimą. Ypač daug dėmesio skiriama vartotojų bendruomenei, kurią sudaro įvairių rūšių vartotojai:

- duomenų kūrėjai (žiniasklaida ir leidėjai, valstybės institucijos, mokslo tiriamosios organizacijos, atminties institucijos, atviros prieigos turinio kūrėjai (angl. *open access contents producers*), transliuotojai);
- duomenų priežiūros / išsaugojimo organizatoriai (angl. *data curators*). Tai pavieniai ar į asociacijas susijungę talpyklų savininkai ir administratoriai, vie-

³ DPC (angl. *Digital Preservation Coalition*). Jungtinės Karalystės įvairių ne pelno organizacijų ir institucijų koalicija, kurios tikslas – spręsti aktualius skaitmeninių išteklių išsaugojimo JK klausimus. Prieiga per internetą: <http://www.dpconline.org/graphics/about/mission.html> [žiūrėta 2007 m. vasario 15 d.]

⁴ DCC (angl. *Digital Curation Centre*). Akademiinių Jungtinės Karalystės skaitmeninio srities institucijų koalicija ir projektas. Prieiga per internetą: <http://www.dcc.ac.uk/about/#mission> [žiūrėta 2007 m. vasario 15 d.]

⁵ NESTOR (angl. *Network of Expertise in Long-Term Storage of Digital Resources*). Projekto tikslas – ilgalaikis skaitmeninių išteklių išsaugojimas Vokietijoje. Prieiga per internetą: <http://www.langzeitarchivierung.de/index.php?newlang> [žiūrėta 2007 m. vasario 15 d.]

⁶ CASPAR (angl. *Cultural, Artistic and Scientific Knowledge for Preservation, Access and Retrieval*). Integruotas projektas, finansuojamas pagal ES 6BP. Prieiga per internetą: <http://www.casparpreserves.eu/> [žiūrėta 2007 m. vasario 15 d.]

⁷ PLANETS. Prieigos prie skaitmeninės informacijos užtikrinimo ketverių metų projektas, kuriame dalyvauja Europos nacionalinės bibliotekos ir archyvai, mokslo institucijos ir technologijų pramonė, finansuojamas pagal ES 6BP. Prieiga per internetą: <http://www.planets-project.eu/about/> [žiūrėta 2007 m. vasario 19 d.]

tos ir nacionalinės valdžios institucijos, IT industrija, atvirojo kodo programinės įrangos bendruomenės, t. y. visi, kas atsako už atitinkamos talpyklų (angl. *repository*) architektūros planavimą, pasirinkimą ir diegimą;

- duomenų vartotojai, visi tie, kas naudojami skaitmeniniu turiniu savo praktinėje veikloje: mokymo ir švietimo įstaigos, e-mokymo, e-valdžios, e-sveikatos priežiūros paslaugas teikiančios tarnybos ir bendruomenės.

Todėl vienas iš projekto tikslų yra skaitmeninio bendruomenių telkimas, formalizuotos partnerių ir asocijuotų partnerių struktūros ir (arba) tinklo kūrimas. Toks bendruomenių tinklas būtų Europoje atliekamų tyrimų, patirties ir kompetencijos vienijimo mechanizmas.

Visi norintys bendradarbiauti, institucijos ir individualūs asmenys, yra kviečiami tapti DPE bendruomenės nariais. Galima pasirinkti įvairias narystės formas: tapti dalyvaujančiu partneriu (angl. *participating partner*) arba bendradarbiaujančiu partneriu (angl. *contributing partner*). Manoma, kad kiekvienoje šalyje atsiras organizacijų, kurios pasirinktą asocijuotą narystę ir tuo būdu taps DPE centrais vietose. DPE bendruomenės nariai turės galimybę:

- dalintis patirtimi, idėjomis ir mintimis su žymiais skaitmeninio išsaugojimo srities ekspertais;
- mažiau mokėti už dalyvavimą seminaruose, mokymuose, kituose DPE renginiuose;
- gauti patarimų iš DPE konsorciumo narių ir partnerių;
- dalyvauti mokslinio tyrimo projektuose ir nedelsiant gauti informaciją apie tyrimų rezultatus;
- gauti informacinį biuletinį ir sužinoti apie naujausius tyrimus, projektus, mokymus ir kitus renginius;
- dalyvauti formuojant DPE strategines nuostatas;

- pristatyti savo organizacijas DPE tinklalapyje.

Skaitmeninio išsaugojimo bendruomenių kūrimas turėtų prisidėti:

- gerinant skaitmeninio išsaugojimo keliamų iššūkių – pavojų, kliūčių, prioritetų suvokimą;
- išsaugant ateities kartoms mūsų visuomenės sukurtą informaciją ir kultūros vertybes;
- įveikiant Europoje vykdomos veiklos susikaidymą ir formuojant bendrą požiūrį į veiklos tikslus ir būdus.

Daugiau informacijos apie DPE bendruomenę, narystės sąlygas ir tokios narystės pranašumus galima rasti adresu: <<http://www.digitalpreservationeurope.eu/mou>>

Atsiradus ir pradėjus vykdyti e-verslo, e-valdžios, e-Europos iniciatyvas, kultūros paveldo objektų skaitmeninio ir multimedijos naudojimo skaitmeninių objektų kūrimas įgyja visuotinį mastą. Todėl DPE projektu siekiama skatinti naujų priemonių ir programinės įrangos kūrimą, esamos tobulinimą, šių priemonių sklaidą Europoje, taigi ir pramonės bei kitų suinteresuotų šalių ryšių puoselėjimą.

Pagrindinės sritys, kurias siekiama paveikti įgyvendinant projektą yra:

- skaitmeninio išsaugojimo keliamų iššūkių suvokimo didinimas;
- atminties institucijų dalyvavimo skatinimas;
- kultūrinės įvairovės, naujo medijos turinio ir skaitmeninės susieties apsauga;
- naujų technologijų ir standartų kūrimas Europos mokslinių tyrimų erdvėje;
- bendrų atestuojamų ES kvalifikacijos tobulinimo ir mokymo programų rengimas;
- investicijų optimizavimas ir viešojo bei privataus sektorių bendradarbiavimo skatinimas.

Viena iš specialiai akcentuojamų projekto veiklų yra tarptautinių skaitmeninio

skaitmeninio turinio valdymo standartų kūrimas. Tokie standartai leistų sėkmingiau derinti nacionalinius ir vietose vykdomus projektus bei iniciatyvas. Todėl partnerių tikslas yra lengvinti esamų standartų, kaip antai ISO standartų (pvz., 14721 – OAIS), taikymą ir skatinti sinergizmą kuriant naujus standartus (The open, 2006). DPE partneriai siekia aktyviai dalyvauti kuriant dviejų sričių standartus: audito ir sertifikavimo; kvalifikacijos tobulinimo ir mokymo. Šioje veikloje dalyvauja visi projekto partneriai ir vieningai sutariama, kad šios sritys yra ypač svarbios plėtojant skaitmeninio išsaugojimo išteklius ir kompetencijas.

Formuluodami DPE projekto tikslus ir uždavinius bei jų įgyvendinimo priemones partneriai atsižvelgė į kituose sektoriuose ir kituose pasaulio regionuose vykdomus projektus, skirtus įvairioms skaitmeninio išsaugojimo problemoms. Norėdami užtikrinti veiksmingą bendradarbiavimą su kitomis valstybėmis, DPE partneriai ketina kurti konkrečius bendradarbiavimo mechanizmus su kitų valstybių, kaip antai JAV, Kanados, Australijos, tarptautinių organizacijų (pvz., UNESCO) ir kitų projektų dalyviais. Be to, planuojama dirbti su skaitmeninimui ir sklaidai skirtais Europoje vykdomais, DELOS⁸ ir EPOCH⁹, PRESTOSPACE¹⁰ ir kitais naujai finansuojamais

⁸ DELOS (angl. *Network of Excellence on Digital Libraries*). Europos Komisijos pagal Informacinės visuomenės technologijų programą finansuojamas projektas, kurio tikslas – koordinuoti Europoje vykdomą veiklą, susijusią su skaitmeninių bibliotekų kūrimu. Prieiga per internetą: <http://www.delos.info/> [žiūrėta 2007 m. vasario 20 d.]

⁹ EPOCH (angl. *The European research network of Excellence in open cultural heritage*). Tinklas, jungiantis 100 Europos kultūros institucijų, kurių tikslas – gerinti informacijos ir komunikacijos technologijų taikymą kultūros paveldo išsaugojimui. Prieiga per internetą: <http://www.epoch-net.org/> [žiūrėta 2007 m. vasario 20 d.]

¹⁰ PRESTOSPACE (angl. *Preservation towards storage and access. Standardised Practices for Audiovisual Contents in Europe*). Projektas, kurio tikslas – techninių sprendimų, užtikrinančių visų rūšių audiovizualinių rinkinių skaitmeninį išsaugojimą, paieška. Finansuojamas pagal ES 6BP. Prieiga per internetą: <http://www.prestospace.org/> [žiūrėta 2007 m. vasario 20 d.]

projektais. Visų pirma siekiama su šių projektų koordinadoriais sudaryti savitarpio supratimo memorandumus, kurie padėtų planuoti bendrus veiksmus.

Į DPE konsorciumą įeina įvairių institucijų, bibliotekų, archyvų ir universitetų atstovai. Taigi projekte dirba ir mokslininkai, ir specialistai praktikai, kultūros srities darbuotojai, technologijų tiekėjai, komunikacijos ir mokyimo institucijų atstovai. Dauguma jų dalyvauja nacionaliniuose, europiniuose ir tarptautiniuose skaitmeninimo projektuose. Projekto partneriai – įvairių sričių lyderiai, kurie ne kartą įrodė savo kompetenciją įvairiose su skaitmeninio išsaugojimo poreikiais susijusiose srityse. Visi jie įrodė sugebantys kurti koalicijas.

DPE projekto trukmė – 36 mėnesiai. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto partneriai šiame projekte:

Pažangių humanitarinės srities technologijų ir informacijos institutas, Glasgo universitetas (Humanities Advanced Technology and Information Institute, Jungtinė Karalystė). Tai viena vadovaujančiųjų pasaulio organizacijų, kuri tiria pažangių technologijų taikymą kultūros ir mokslo paveldo skaitmeninio išsaugojimo ir priežiūros srityse.

Vienos technologijos universitetas (Vienna University of Technology, Austrija). Ši institucija, o ypač Programavimo technologijos ir interaktyvių sistemų fakultetas, sprendžia programinės įrangos ir informacijos sistemų tarnavimo trukmės klausimus.

Danijos nacionalinė ir universiteto biblioteka (State and University Library and National Media Archive). Ji saugo svarbiausius nacionalinius fondus ir labai prisideda prie tyrimų skaitmeninio išsaugojimo srityje.

Olandijos nacionalinis archyvas – atsako už vertingų archyvinių įrašų išsaugojimą ir nuolat susiduria su skaitmeninimo poreikiais. Nacionalinis archyvas dalyvavo tarptautinį pripa-

žinimą pelniusiame skaitmeninės informacijos saugyklos kūrimo projekte.

Čekijos nacionalinė biblioteka. Ji vykdo dvejetainę misiją. Tai Čekijos teritorijoje išleistų dokumentų archyvas ir mokslinė biblioteka.

Bibliotekų paveldo ir kultūros institucijų generalinis direktoratas (Italija). Jis koordinuoja ir remia 46 Italijos viešųjų bibliotekų ir nacionalinių kultūros institucijų veiklą, organizuoja knygų sklaidą ir skatina skaitymą. Pastaruoju metu direktoratas rūpinasi naujomis technologijomis nacionaliniam paveldui išsaugoti.

Fondas „Skaitmeninimo renesansas“ (Fondazione Rinascimento Digitale, Italija). Jis skatina naujų technologijų taikymą kultūros paveldo tikslais ir bendradarbiaudamas su kitomis institucijomis padeda dokumentuoti, propaguoti, rengti mokymus ir taikyti pažangiausius skaitmeninės medžiagos vadybos ir skaitmeninės atminties išsaugojimo būdus.

Fernuniversitetas Hagene (FernUniversität in Hagen, Vokietija) – vienas didžiausių universitetų Vokietijoje. DPE projekte ši partneris atlieka dvejetainę vaidmenį: atstovauja Vokietijos ilgalaikio išsaugojimo iniciatyvai NESTOR; koordinuoja NESTOR narių veiklą ir vykdo informacijos sklaidą.

DPE veiklos plane numatyta, kad VU Komunikacijos fakultetas atsako už „Mokymo ir kvalifikacijos kėlimo skaitmeninio išsaugojimo srityje struktūros ir turinio parengimą“. Šios veiklos tikslas yra identifikuoti esamas skaitmeninio išsaugojimo srities mokymo programas ir mokomąją medžiagą, sukurti skaitmeninio išsaugojimo kurso dėstytojų Europoje sąjungą, rengti ir (arba) tobulinti mokomuosius paketus, sukurti mokymo programų, kurias baigus būtų suteikta teisė įgyti skaitmeninio išsaugojimo srities kvalifikaciją, struktūros ir turinio reikalavimus. Šių užduočių įgyvendinimas padės sukurti bendrą mokymo sistemą, kuri drauge leis atsižvelgti į konkrečius

vietos poreikius. Be to, studijų darnumas ir nuoseklumas užtikrintų galimybę skaitmeninio išsaugojimo specialistams išnaudoti Europos Sąjungos teikiamas mobilumo galimybes.

VU atstovai DPE projekte jau parengė šios srities mokymo principų ir tikslų bei priemonių apžvalgą (Manžuch, 2006). Apžvalgos tikslas yra apibrėžti skaitmeninio išsaugojimo srities mokymo ir mokslo iniciatyvų pagrindinius prioritetus ir tikslus, pateikti rekomendacijas universitetinių studijų ir tęstinio profesinio mokymo kursų bei mokymo programų sudarytojams. Šiame dokumente pateiktas struktūrizuotas skaitmeninio išsaugojimo srities vaizdas apibrėžiant koncepcijas, tyrimus ir praktikas. Iširta atsiradusių ir sparčiai besiplėtojančių skaitmeninio išsaugojimo galimybių įtaka informacijos bei objektų saugotojų žinioms ir įgūdžiams. Taip pat nustatyti skaitmeninio išsaugojimo mokymo ir mokslo poreikiai ir uždaviniai, kylantys iš archyvų, bibliotekų ir muziejų bendruomenių diskusijų bei atsižvelgiant į atitinkamas Europos politikas. Pasikliaujant dalykų ar probleminių klausimų, diskutuojamų skaitmeniniam išsaugojimui skirtuose mokymo renginiuose, tyrimu buvo sukurtos teminės skaitmeninio išsaugojimo mokymo ir mokslo gairės.

VU KF dalyvauja ir kitose projekto veiklose, kurių iš viso yra aštuonios. Viena iš jų skirta parengti tolesnių skaitmeninio išsaugojimo srities mokslinių tyrimų kryptių gairėms (angl. *DPE research roadmap*). Per pastaruosius metus vyko nemažai diskusijų apie tai, kurie skaitmeninio išsaugojimo tyrimai yra reikalingi, tačiau dar nėra glaustos ir gerai parengtos strategijos. Paskelbtų dokumentų analize paremtas tyrimų kryptių gairių tikslas yra pateikti apžvalgą esminių dalykų, į kuriuos ateityje turi būti kreipiamas dėmesys atliekant skaitmeninio išsaugojimo tyrimus. Šiose gairėse, sudarytose remiantis per paskutiniuosius 16 metų išleistomis įvairiomis tyrimų kryptių

apžvalgomis, siekiama įvertinti šiuolaikinę skaitmeninio išsaugojimo būklę, apžvelgti pasirinktų skaitmeninio išsaugojimo tyrimų atskaitas, nustatyti esminius tyrimų objektus ir problemas, kartu pateikti bendrą jų supratimą. DPE tyrimų kryptių gairės buvo kuriamos nagrinėjant literatūrą ir aiškinantis anksčiau vykusias bei tebevykstančias veiklas ar iniciatyvas skaitmeninio išsaugojimo srityje, inicijuojant diskusijas įvairiuose susirinkimuose bei konferencijose, taip pat elektroninės komunikacijos būdu. Šių gairių pagrįstumui užtikrinti taip pat buvo atliekami interviu su šios srities ekspertais bei skelbiama elektroninė apklausa DPE internetinėje svetainėje. DPE partneriai drauge parengė 20 klausimų sąrašą, kuris buvo naudojamas apklausiant žinomiausius skaitmeninio išsaugojimo srities tyrinėtojus ir praktikus. Pagal klausimyną išsiaiškinamos esamos spragos ir trūkumai, suformuluojamos svarbiausios ateities tyrimų kryptys (Online delfi, 2007).

Skaitmeninis išsaugojimas, priežiūra, nuolatinė prieiga – visi šie terminai reiškia išpareigojimą užtikrinti ilgalaikę prieigą prie skaitmeninės medžiagos. Kai kurie skaitmeninio rezultatai matomi iškart, tačiau mažai tikėtina, kad investavimas į ilgalaikę skaitmeninės medžiagos prieigą galėtų greitai atsipirkti. Kita vertus, visų mūsų požiūris į kultūros ir mokslo paveldą leidžia daryti prielaidą, jog ateities kartos tikisi, kad jiems bus prieinamas mūsų skaitmeninis kultūros ir mokslo paveldas. Todėl DPE tenka svarbus vaidmuo skatinant visuomenės požiūrių kaitą. Taigi pagrindiniai projekto tikslai: didinti visuomenės suvokimą ir sąmoningumą, užtikrinti geriausios patirties taikymą, kurti praktikų ir tyrinėtojų bendruomenes. Sėkmingai įgyvendinus DPE, būtų sukurta bendra žinių bazė apie procesus, veiksnių sinergizmą, sistemas ir metodus, reikalingus ilgalaikiam skaitmeninės medžiagos valdymui ir (arba) tvarkymui.

Tikimasi, kad įgyvendinami DPE projekto tikslai padės sisteminti Europoje atliekamus tyrimus ir vienyti turimas pajėgas; apsaugoti

investicijas į šią sritį ir skatinti rinkos paklausą, stiprinti socialinę sanglaudą, apsaugoti kultūrinę įvairovę, mažinti skaitmeninę atskirtį.

LITERATŪRA

About DPE. Prieiga per internetą: <http://www.digitalpreservationeurope.eu> [žiūrėta 2007 m. vasario 25 d.]

ERPANET (angl. Electronic resource presentation and access network). Prieiga per internetą: <http://www.erpanet.org> [žiūrėta 2007 m. sausio 25 d.]

Europos Komisijos rekomendacija dėl kultūrinės medžiagos skaitmeninimo, išsaugojimo skaitmeniniu formatu ir internetinės prieigos prie jos (2006/585/EB). Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu> [žiūrėta 2007 m. vasario 25 d.]

MANŽUCH, Z.; LAUŽIKAS, R.; PETRAUSKIENĖ, Ž.; GLOSIENĖ, A.; KUPRIENĖ, J. Outline of training principles and objectives. Deliverable 2.1. Workpackage 2, task 2.1. 21 November 2006

Online delfi survey. Prieiga per internetą: <http://www.digitalpreservationeurope.eu/delphi-survey/> [žiūrėta 2007 m. vasario 25 d.]

The Open Archival Information System Reference Model. In: ISO Archiving Standards. Prieiga per internetą: <http://nost.gfsc.nasa.gov/isoas> [žiūrėta 2007 m. vasario 25 d.]

DIGITALPRESERVATIONEUROPE: DEVELOPMENT OF COOPERATION IN THE FIELD OF DIGITAL COOPERATION

Jūratė Kuprienė, Marija Prokopčik

Summary

Article deals with the project DigitalPreservationEurope (DPE) that aims at fostering collaboration and synergies between national projects and initiatives in Europe in the field of digital preservation and curation. The problem of developing solutions required for the preservation of and provision of continued access to digital information is one that is faced by public sector, commercial organizations and private individuals. There is a need to join national and international activities of expert consortiums, associations and networks that initiate necessary activities and approach, coordinate them and present results to all variety of stakeholders. Community-wide coordination will facilitate pooling of the expertise that exists across the academic, research, cultural, public administration and industry sectors in Europe.

The authors present objectives and goals of the project, partner organisations, interaction with other projects and initiatives, first results of the project, namely creation and dissemination of DPE research roadmap in order to deliver a vision of digital preservation and curation, development of the DPE community that should

cluster different types of partners, both individual and institutions, to create a framework of members.

Faculty of Communication (Vilnius University) is responsible for development of a common training framework providing for a wide pool of practical skills and expertise in digital preservation, while allowing meeting local requirements. Creation of training materials and establishing of a data base of qualified trainers will lead to a certificate in Digital Preservation in future. This activity is based on the "Outline of training principles and objectives". This deliverable presents structured survey of the area of digital preservation, in particular as regards topics of training and education.

Digital preservation, curation and permanent access are notions that convey commitment to warrant long-term access to digital materials. It means a need for long-term investments that will only pay dividends in long run. In this context DPE has to raise public awareness of digital preservation and its value. DPE's success will help to secure a shared knowledge base of the processes, synergy of activity, systems and techniques needed for the long-term management of digital objects.

Įteikta 2007 m. vasario 12 d.